

СУДОВО-МЕДИЧНЕ ОТОТОЖНЕННЯ ОСОБИ

Мирошніченко Анжеліка

студентка III курсу

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Даценко Людмила Євгенівна

старший викладач кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Сучасні досягнення науки і техніки, які становлять зміст категорії спеціальних знань і активно використовуються у практиці розслідування злочинів, сприяють суттєвому розширенню спектра джерел доказової інформації у кримінальному провадженні. Актуальним залишається питання суті сучасної судової експертизи, у встановленні особистості певної людини за сукупністю біологічних ознак, притаманних виключно цій особі.

Різні аспекти застосування спеціальних знань у слідчій і судовій діяльності розглядали багато вчених-криміналістів, серед яких Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, В.Г. Гончаренко, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, І.Я. Фрідман, В.Ю. Шепітько, та інші. Однак наука постійно розвивається, удосконалюються сфери людської діяльності, з'являються нові види кримінальних правопорушень, що потребує впровадження нових методів ідентифікації особи [1, с. 85].

Ідентифікація особи – визначення спеціальними методами тотожності суб'єкта конкретній особі за розпізнавальними ознаками та особливостями, що його характеризують. Ідентифікація особи застосовується в слідчій та судовій практиці для виявлення та викриття злочинця, під час розшуку осіб, щодо яких є підозра в скоєнні злочину тощо. Вона є необхідною у разі знайдення невпізнаних трупів, частин трупа, кісткових залишків тощо. Для виконання її використовують словесний портрет, «фоторобот», дані дактилоскопії (дерматогліфіки), антропометрії, фрагменти системи Бертільйона, особливі прикмети тощо.

Зокрема, досить розповсюдженим методом ідентифікації особи, є встановлення її за особливими прикметами, тобто за особи-

востями, що виокремлюються під час огляду трупа або живої особи, бувають у вигляді бородавок, ластовиння, пігментних плям, зони депігментації, жировиків, рубців, а також татуювань, пороків розвитку (дефекти носа, губ, щік, піднебіння, вух, пальців), інших фізичних вад (кукса та протез, викривлення хребта – кіфоз чи сколіоз), потоншення та вкорочення кінцівок, (клишоногість, плоскостопість), різних патологічних процесів (пухлин, виразок, свищів, грижі, екзем, набряків тощо). Серед особливих прикмет важливе місце займають татуювання. До функціональних особливих прикмет належать кульгавість, тик, заїкуватість, гаркавість, акцент, особливості тембру голосу, тремор тощо [2, www].

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1073 затверджено Положення про Національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, якою визначено, що це автоматизована система, створена в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, за допомогою якої забезпечується встановлення особи іноземця та особи без громадянства, які в'їжджають в Україну, виїжджають з України, здійснення контролю за додержанням ними правил перебування на території нашої держави.

З наукової точки зору, зокрема і з точки зору судової експертизи, біометричні технології в криміналістиці можуть використовуватися в таких областях:

- 1) в автоматизованих системах кримінальної реєстрації;
- 2) у біометричних документах, що використовуються для посвідчення особи (наприклад, біометричний паспорт);
- 3) при проведенні деяких видів судових експертиз (наприклад, судовофоноскопична експертиза, ДНК-аналіз);
- 4) в автоматизованих системах пошуку злочинців і терористів за геометрією обличчя.

Зручно те, що для одержання цифрового зображення особи людини придатна звичайна відеокамера або фотоапарат, які можуть бути встановлені в громадських місцях. Вищезазначене, свідчить про важливість та необхідність застосування біометричних технологій у судових експертизах, задля встановлення певних осіб, у тому числі осіб, причетних до скоєння правопорушень [3, с. 103-104].

Варто зазначити, що сьогоденні можливості судової експертизи, дозволяють встановлювати особу за такою особливістю як її зуби. Зуби кожної людини мають невизначену кількість практично неповторних у своїй сукупності ознак, індивідуалізують особистість, у зв'язку з чим, зуби та зубні ряди розглядаються як носії ознак, які нерідко забезпечують можливість ототожнення особистості людини. У цьому відношенні

ідентифікаційні ознаки можна поділити на три групи: 1) анатомічні ознаки зубів; 2) аномалії зубів, зубних дуг та прикусу; 3) набуті ознаки.

Сліди пошкодження від зубів можуть бути залишені злочинцем на тілі жертви, потерпілим на тілі злочинця, чоловіком на своєму тілі (самопошкодження), злочинцем на продуктах харчування чи інших предметах. Залежно від механізму утворення сліди ушкодження поділяються на статичні, динамічні та сліди відділення (поділу).

Сліди пошкодження спочатку досліджують візуально, а потім уточнюють деталі за допомогою стереомікроскопа. Особливого значення при фіксації слідів укусу надають масштабному фотографуванню, що є практично єдиним методом фіксації слідів укусу на тілі живих осіб. Фотографування проводиться не тільки в прямому, але і в косопадаючому світлі, що дозволяє виявляти дрібні деталі рельєфу. Іноді наступне ушкодження можна зберегти шляхом перенесення його контура на прозору гнучку плівку, яку накладають на слід від зубів і обводять на ній контури пошкодження. Якщо наступне ушкодження має рельєф, тобто складається з ран, залишених окремими зубами, виготовлюють зліпки з полімерних матеріалів – силіконових паст та компаундів, не виключається застосування рідкого розчину гіпсу.

У ході експертизи трупа (поряд з фотографіями та зліпками) необхідно зберегти ділянку шкіри зі слідами пошкоджень. При підсиханні ділянки шкіри необхідно її змочити дистильованою водою, а для тривалого зберігання використовувати спиртово-оцтовий розчин О.М. Ратневського. Для порівняльного дослідження необхідне отримання експериментальних слідів об'єктів, що перевіряються, які можна отримати двома способами, або безпосередньо при укусі підозрюваного на м'яких масках (віск, пластилін, мило), або з моделей зубів, виготовлених з високою точністю з полімерних матеріалів та фіксованих на артикуляторі із встановленням відповідного прикуса.

При оцінці результатів порівняльного дослідження враховують загальні ознаки зубного ряду: ширину та розміри зубних дуг, частоту та правильність постановки зубів, наявність широких діастем, відсутніх зубів тощо і особисті ознаки – особливості окремих зубів, рельєф ріжучих країв, різні дефекти. Таким чином, для доказу того, що сліди ушкодження справді відповідають зубам людини, необхідно мати відбитки 3-4 зубів. В деяких випадках може виявитися достатнім відбиток 2-х зубів при умові, що він відображає кілька різних специфічних прикмет. Вважається, що для категоричного висновку необхідний збіг 6, 9 і навіть 12 особливостей, в залежності від їх виразності. У разі негативного висновку достатньо і меншої кількості порівняльних прикмет.

Отже, підсумовуючи викладене, слід зазначити, що подальше удосконалення судово-експертної діяльності, та, разом з цим, впро-

вадження нових і покращення існуючих методів та засобів криміналістичного встановлення особистості людини, можливе лише за умов плідної співпраці законодавців, вчених, науковців, практиків, постійного обміну досвідом із зарубіжними колегами, поширення передового досвіду експертної практики.

Література:

1. Ольховенко С. І. Сучасний стан судової експертизи та можливості її використання у розслідуванні злочинів. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 1. С. 85-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvivis_2015_1_14 (дата звернення: 25.11.2022)

2. Ототожнення особи невідомої людини. URL: https://pidru4niki.com/89918/meditsina/ototozhnennya_osobi_nevidomoyi_lyudini (дата звернення 25.11.2022).

3. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали Міжнар. «круглого столу» (Харків, 25 листопада 2021 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Харків : Право, 2021. 366 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-56>

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Чуйко Євген Володимирович

*ад'юнкта кафедри кримінально-правових дисциплін
та судових експертиз*

*Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

В умовах реалій сьогодення, коли мільйони українців стали вимушеними переселенцями з-за агресії Російської Федерації, особливого значення набуває виконання державних соціальних програм, на які виділяються значні кошти з бюджету. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про державні цільові програми» № 1621-IV від 18 березня 2004 р. (з наступними змінами) соціальні програми спрямовані на підвищення рівня та якості життя уразливих верств суспільства – вирішення проблеми безробіття, посилення соціального захисту населення, поліп-